

Motion till riksdagen 2024/25:2140

av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C)

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 24 Näringsliv enligt förslaget i tabellen i motionen.

Utgiftsområde 24 Näringsliv

Centerpartiet har under en lång tid velat se en rad reformer för tillväxt i hela landet. Det krävs investeringar i utbildningsväsendet, en översyn av inkomstbeskattningen och bättre fungerande infrastruktur i hela landet. Sverige befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge, inflationen har stigit kraftigt, liksom räntorna som har gjort det tuffare för både små och stora företag. Uppsägningar och konkurser avlöser varandra och arbetslösheten har stigit med 80 000 personer sedan denna regering tillträdde. Därför behövs en näringspolitik som skapar förutsättningar för jobb och företagande runt om i Sverige. För de stora industrietableringarna, vilka är en förutsättning för en nationell och global omställning, är det också nödvändigt med förbättringar i miljöbalken och en förenklad och effektivare tillståndsprövning för miljöpåverkande verksamheter. Från statligt håll bör säkerställas att det blir mer attraktivt för utrikesbaserad spetskompetens, oavsett yrke, att söka sig till Sverige. I denna internationella kontext spelar inte minst inkomstbeskattning en stor roll och risken är betydande att Sveriges relativt höga skatter på arbete, inklusive de höga marginalsatserna, gör Sverige mindre konkurrenskraftigt. Sveriges bostadsmarknad, där det är svårt och dyrt att bygga nytt samtidigt som hyressystemet inte fungerar, utgör ett problem för Sveriges konkurrenskraft. För att ha ett näringsliv som ligger i framkant av den teknologiska utvecklingen behövs ett gott klimat för forskning men även för små innovativa bolag, så kallade start-ups och scale-ups att starta och växa i Sverige. Detta tillsammans med en tydlig agenda för regel-förenklade kommer att underlätta för företagandet i Sverige och göra oss konkurrenskraftiga gentemot resten av världen.

Bygg Sverige starkt och hållbart

Sveriges välbefinningsutveckling har i mångt och mycket sin grund i växande basindustrier. Tillväxten i basindustrin bidrog till att den genomsnittliga svenska invånarens välbefinningsnivå tiofaldigades under de hundra år som följde efter 1870. Sedan dess har industrier som förädlar naturtillgångar varit en central del av landets näringsliv.

Basindustrier (gruv- och mineralnärings, träindustri, pappersindustri, metallindustri, framställning av fabrikerade metallprodukter samt framställning av glas, keramik och andra icke-metalliska mineralprodukter) skapar exportintäkter och arbetstillfällen, inte minst i de mindre tätbefolkade delarna av landet där behovet av arbetstillfällen under lång tid varit stort.

Skogen och gruvorna

När det gäller svensk basindustri kan särskilt nämnas gruv- och skogsnäringen. Av svensk industris totala sysselsättning, export, omsättning och förädlingsvärde svarar skogsindustrin för cirka 10 procent. 70 000 människor är direkt anställda i skogsnäringen. När man räknar in alla underleverantörer är 120 000 människor sysselsatta i branschen. År 2020 investerade skogsindustrin för 13,3 miljarder kronor och stod därmed för 20 procent av svensk industris totala investeringar. Det totala exportvärdet för branschen låg 2021 på 167 miljarder kronor. Gruvnäringen är en bärande del av svensk export och står för cirka 20 000 jobb i Sverige. 2019 investerade gruvnäringen 6,3 miljarder kronor i Sverige, och under de kommande 20 åren väntas ytterligare hundratals miljarder kronor nyinvesteras.

Sverige måste trygga försörjningen av innovationskritiska metaller

För att lyckas med klimatomställningen är det av stor vikt att trygga försörjningen av de innovationskritiska metaller och mineraler som behövs i modern miljöteknik. I dag är Sverige och EU i hög grad beroende av import från ett fåtal länder, vilket gör tillgången sårbar och säkerhetspolitiskt riskabel. Samtidigt har Sverige avsevärda fyndigheter av dessa metaller och goda förutsättningar att bedriva en hållbar utvinning av dessa, vilket också skapar betydande exportmöjligheter. Storskalig återvinning är viktigt men kommer inte kunna tillgodose framtidens behov. För att utvinning ska bli möjligt behövs en ökad acceptans hos markägaren och hos lokalbefolkningen. Centerpartiet vill att Sverige blir ett land som bidrar till den gröna omställningen genom att öka brytningen av innovationskritiska metaller där så kan ske på ett miljömässigt ansvarsfullt sätt.

Hantering av miljötillstånd måste förtydligas för att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och effektiviteten.

Trots att samsynen kring svenska miljökrav är stor, tar handläggningstiderna för miljöprövningsärenden allt längre tid. Företag och organisationer i berörda branscher slår larm om omöjliga investeringsbeslut på grund av handläggningstiderna och bristen på effektivitet hos myndigheterna. Oklarheten kring myndigheternas hantering av ärenden är också ett stort problem som kostar det svenska näringslivet pengar. Det är en helt orimlig situation för de företag som väntar på att få investera hundratals miljoner kronor. För att bryta den negativa trenden med skenande handläggningstider krävs såväl

åtgärder här och nu, för att förtydliga och effektivisera relevanta processer, som en mer långsiktig översyn av potentiella åtgärder för att förkorta handläggningstiderna. Det kan till exempel omfatta införandet av en handläggningsgaranti. Men det kräver också ”en väg in” som hanterar både nationella, regionala och kommunala tillstånd.

Miljöbalken behöver också ses över för att säkerställa att den är samtidsanpassad och återspeglar dagens tekniska möjligheter och utrymme för mer cirkulära materialflöden och samhällsstrukturer. Ett belysande exempel är avfallshierarkin, som till stor del har spelat ut sin roll och till vilken långsiktiga alternativ bör utredas.

Sverige är ett exportland

Sverige är en exportnation, men fortfarande är det stora företag som står för den största andelen av exporten. Av små och medelstora företag är det bara runt 10–15 procent som bedriver exportverksamhet. Många av företagen i denna kategori är underleverantörer. Enligt en undersökning från Kommerskollegium ser 74 procent av industriföretagen Sverige som sin huvudsakliga hemmamarknad, medan bara 12 procent anser att EU är hemmamarknaden. Med cirka nio miljoner potentiella konsumenter är Sverige en begränsad testmarknad för små och medelstora företag att utveckla egna innovativa produkter. För att stimulera till fler innovationer bör steget till export underlättas.

Besöksnäringen är viktig för Sverige

Besöksnäringen omsätter 100-tals miljarder kronor. Den skapar tillväxt och arbetstillfällen både på landsbygd och i stad. Den erbjuder också många unga och nyanlända ett första jobb. Regeringens nya lönegolv som berör personer som kommer utanför EU men som har arbetstillstånd i landet har redan fått kännbara effekter för hela besöksnäringen. Den aviserade ökningen till över 34 000 kronor kommer få långtgående konsekvenser och är en politik som Centerpartiet avvisar.

Trots att besöksnäringen växer finns det ett antal flaskhalsar som gör att näringen inte når sin fulla potential. En flaskhals är regelkrånglet. Regelförenkling och ökad besöksnäring hör ihop. Att driva företag inom besöksnäringen medför återkommande kontakter med många olika myndigheter och ett omfattande uppgiftslämnande. Att behöva lämna samma uppgifter flera gånger är betungande för företagen. Lagar, regler och myndigheternas verksamheter måste utformas och tillämpas på ett sätt som minimerar företagens administrativa börda. På samma sätt är reglerna om varm mat i samband med alkoholservering helt förlegade.

Regeringen arbetar på att ta fram en uppdaterad livsmedelsstrategi, vilket är positivt. Till den krävs dock en uppdatering av Matlandet Sverige. Mat är i all väsentlighet, världen över, en anledning till besök. Bra mat lockar också turister som är beredda att lägga en stor del av sin semesterbudget på lokala entreprenörer. Och det är inte enbart restauranger som tjänar på detta. En hel kedja av företagare inom mathantverket får en kontinuerlig avsättning för sin förädling och sina produkter.

Det krävs en uppdaterad nationell strategi för besöksnäringen, denna bör också innehålla en del om Matlandet Sverige.

Start-ups och scale-ups

Snabbväxande innovativa bolag, så kallade start-ups och scale-ups, fyller en viktig funktion i att skapa nya innovationer och kommersialisera dessa för att de ska nå konsumenter och företag. De senaste årens tuffa kapitalmarknad har gjort miljön för dessa bolag tuffare och tillgången till kapital har försämrats. Detta samtidigt som regeringen tagit bort stödet till start-ups och scale-ups via innovationsmyndigheten Vinnova får svåra konsekvenser. En konkursvåg har sköljt över Sverige under 2023 och 2024 och färre nya bolag startas. Detta riskerar att hämma svensk innovationskraft och mer behöver göras för att stötta dessa typer av bolag. Därför vill Centerpartiet säkerställa finansieringen till Vinnova för att de ska kunna stötta nya affärsmodeller i tuffare tider. Men även för att forskningscenter och inkubatorer runt om i landet som huserar många av dessa bolag får långsiktigt stöd som behövs. Det behövs även reformer för att Sverige ska vara ett attraktivt land för investerare så att våra mindre bolag ska ha tillgång till kapital och kunna startas och växa, för att på sikt kunna internationaliseras. Centerpartiet vill även att regeringen tar fram en sammanhållen strategi för start-ups och scale-ups.

Ta vara på digitaliseringens möjligheter för ett starkare näringsliv

Sverige och svenskt näringsliv har en stark position i den nya digitaliserade ekonomin som måste förvaltas och utvecklas. Det ligger ett ansvar på politiken att inte bidra till att byråkrati och regler bromsar digitaliseringens möjligheter för nya tjänster, nya affärsmodeller eller arbetstillfällen, utan tvärtom ska myndigheter ges i uppdrag att stödja digitaliseringen inom sina olika områden. Existerande regelverk behöver kontinuerligt anpassas till den nya digitala verkligheten. Tekniken med regulatoriska sandlådor där ny teknik observeras av myndigheter innan lagstiftningen genomförs bör användas överallt där det är möjligt samtidigt som företagen som leder den tekniska utvecklingen inom framtidsområden som AI och avancerad robotteknik behöver ges långsiktiga spelregler för att förbli konkurrenskraftiga på en global marknad.

Regelförenklingsarbetet måste stärkas

Tillväxtverket, som har i uppdrag att följa kostnadsutvecklingen för regelbördan för företagen, uppskattar att företagens samlade regelkostnader nu uppgår till drygt 377 miljarder kronor per år. I en färsk undersökning av Svenskt Näringsliv anger en tredjedel av de tillfrågade företagen att de upplever regelbördan och byråkrati som ett betydande tillväxthinder. Under år 2024 inför Sverige ett implementeringsråd och ett förenklingsråd, vilket är bra. Syftet är att undvika överimplementering av EU-lagstiftning samt att ta fram förslag på förenklingar i det existerande regelverket. Däremot har regeringen helt undvikit att säkerställa att Regelrådet som funnits i över femton år får de muskler som det behöver. Regelrådets uppgift är att kontrollera att all reglering är genomtänkt från ett företagsperspektiv.

Att minska regelbördan för det svenska näringslivet är prioriterat för Centerpartiet. Servicekulturen hos svenska myndigheter är på många ställen god, men måste utvecklas och förbättras. Inställning, bemötande och kundfokus är lika viktigt som regelverk, processer och handläggningsrutiner.

Därför bör myndighetsstyrningen förstärkas genom att förenklingsuppdragen skrivs in i myndigheternas instruktioner. Att verka för enklare regler och en förbättrad service mot företagen bör vara en integrerad del av myndigheternas uppdrag. Särskilda förenklingsuppdrag i regleringsbreven riskerar att arbetet inte får den långsiktighet som krävs. Därför behöver det förtydligas i myndigheternas uppdrag att föreslå förenklningar i överordnade rättsakter. Inte sällan har myndigheterna bäst förutsättningar att se var regelverken kan förändras för att korta handläggningstiderna och utöka servicegraden. Sådana förslag bör kunna lämnas till regeringen utan att myndigheterna presenterar fullödiga konsekvensutredningar.

Centerpartiets överväganden

Anslagsförslag 2025 för utgiftsområde 24 Näringsliv

Tusental kronor

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1	Verket för innovationssystem	286 870	25 000
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 410 855	±0
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	881 268	±0
1:4	Tillväxtverket	426 447	±0
1:5	Näringslivsutveckling	254 042	±0
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	75 303	±0
1:7	Turismfrämjande	109 613	±0
1:8	Sveriges geologiska undersökning	404 039	±0
1:9	Geovetenskaplig forskning	5 923	±0
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000	±0
1:11	Bolagsverket	152 881	±0
1:12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	12 327	±0
1:13	Konkurrensverket	216 726	±0
1:14	Konkurrensforskning	10 804	±0
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	39 910	±0
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	68 850	±0
1:17	Kapitalinsatser i statligt ägda företag	11 000	±0
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer	16 860	±0
1:19	Finansiering av rättegångskostnader	18 000	±0
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	269 472	±0
1:21	Patent- och registreringsverket	356 807	±0
1:22	Stöd vid korttidsarbete	365 000	±0
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	36 259	±0
2:2	Kommerskollegium	115 250	±0
2:3	Exportfrämjande verksamhet	484 367	±0
2:4	Investeringsfrämjande	103 772	±0

Ramanslag		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	23 517	±0
2:6	Bidrag till standardiseringen	45 136	±0
2:7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	100 000	±0
Summa		8 315 298	25 000

Centerpartiet anser att Vinnova har ålagts besparingskrav som är oskäligen och anslår därför ökade medel inom 1:1 för särskilt verksamheten riktad till åtgärder kring start-ups med 25 miljoner 2025 och 50 miljoner årligen åren därefter.

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Rickard Nordin (C)

Anders Ådahl (C)